

तालुका, जिल्हा आणि राज्यस्तरावरील बैठकांमध्ये
वृक्ष लागवड आणि संगोपन हा मुद्दा स्थायी विषय
म्हणून बैठकांच्या विषयसूचीमध्ये आणि क्षेत्रीय
स्तरावरील निरक्षण भेटीमध्ये अंतर्भूत करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: संकीर्ण-२०१६/प्र.क्र. ४५९/ऊर्जा-४
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक: २१ मे, २०१८.

- वाचा:-** १) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्रमांक-साववि-२०१६/प्र.क्र. १३१/फ-११, दि. ३१.०३.२०१६.
२) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्रमांक-साववि-२०१६/प्र.क्र. ८०/फ-११, दि. १०.१०.२०१६.
३) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्रमांक-साववि-२०१६/प्र.क्र. १६६/फ-११, दि. ०४.०१.२०१७.

प्रस्तावना:-

हवामान आणि ऋतूबदल, वाढते तापमान, दुष्काळ आणि पाण्याचे दुर्भिक्ष या नैसर्गिक आपत्तींची दाहकता आणि तीव्रता कमी करण्यासाठी “हरित महाराष्ट्र” ही संकल्पना राबविण्याचा महत्वपूर्ण निर्णय शासनाने घेतला आहे. या कार्यक्रमांतर्गत सन २०१७ ते २०१९ या कालावधीत ५० कोटी वृक्ष लागवडीचे उद्दिष्ट ठरविण्यात आले असून, सन २०१७ मध्ये ४ कोटी वृक्षारोपण कार्यक्रमाची अंमलबजावणी झाली आहे. त्याशिवाय सन २०१६ मध्ये दि. १ जुलै, २०१६ या एकाच दिवशी २ कोटी वृक्ष लागवडीचा आगळा वेगळा व महत्वाकांक्षी कार्यक्रम कार्यान्वित करण्यात आला.

सन २०१८ आणि सन २०१९ मध्ये अनुक्रमे १३ कोटी आणि ३३ कोटी वृक्ष लागवडीचे उद्दिष्ट आहे. वृक्ष लागवडीचे उद्दिष्ट पूर्णपणे साध्य व्हावे आणि त्याचबरोबर आतापर्यंत लागवड केलेल्या झाडांचे संरक्षण, देखभाल आणि संगोपन उत्तमरितीने होणे हे अत्यंत गरजेचे आहे.

दि. १ जुलै ते ७ जुलै, २०१७ या कालावधीमध्ये ४ कोटी वृक्षारोपण कार्यक्रमाचे सादरीकरण मा. मंत्रीमंडळासमोर दि. १३ जून, २०१७ रोजी करण्यात आले. त्यावेळी झालेल्या चर्चेनुसार यासंदर्भात करावयाच्या कार्यवाहीबाबत मा. मंत्री मंडळाने दिलेल्या सहमतीनुसार सूचना प्रशासकीय विभागांना कळविण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक :-

१. ऊर्जा विभागांतर्गत येणाऱ्या यंत्रणांनी क्षेत्रीय स्तरावरील तालुका, जिल्हा आणि राज्यस्तरीय बैठकांमध्ये वृक्ष लागवड आणि संगोपन या संदर्भातील विषय प्रत्येक बैठकांच्या वेळी विषयसूचीमध्ये स्थायी विषय म्हणून अंतर्भूत करण्यात यावा. अशा बैठकांमध्ये वृक्ष लागवडीचा आढावा, या पूर्वी लावलेल्या झाडांचे जिवंत राहण्याचे प्रमाण, मृत झाडांच्या जागी नवीन झाडांची लागवड, पुढील वर्षामध्ये वृक्ष लागवडीच्या उद्दिष्टाप्रमाणे वृक्षारोपणासाठी स्थळ निश्चिती, रोपांची उपलब्धता, आवश्यक त्या तांत्रिक परिमाणाप्रमाणे विहित कालावधीमध्ये पिटस् तयार करणे, निधीची उपलब्धता इत्यादी संदर्भात पूर्व तयारीबाबत आढावा घेण्यात यावा.

२. अशा बैठकांमध्ये वृक्ष लागवड कार्यक्रमासंदर्भात झालेल्या निर्णयांची नोंद बैठकीच्या इतिवृत्तामध्ये करण्यात यावी. तसेच इतिवृत्तामध्ये नमूद केलेल्या निर्णयासंदर्भात झालेल्या अंमलबजावणीबाबत आणि येणाऱ्या अडचणी संदर्भात पुढील बैठकीमध्ये चर्चा होऊन क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांना येणाऱ्या समस्या आणि अडचणी सोडविण्यासाठी उपाययोजना करण्यात याव्यात.

३. तालुका, जिल्हा आणि राज्यस्तरावरील जे अधिकारी क्षेत्रीय कामांना भेटी देतील, त्यावेळी त्या त्या विभागांतर्गत वृक्ष लागवडीच्या स्थळांना आवर्जून भेटी देण्याचा कार्यक्रम आयोजित करण्यात यावा. अशा क्षेत्रीय भेटीच्या वेळी संबंधित प्रशासकीय विभागांतर्गत लावलेल्या झाडांचे संरक्षण योग्यरितीने होते किंवा नाही, मृत झाडांच्या बदल्यात नवीन झाडे लावली गेली किंवा नाही, पाण्याची व्यवस्था आणि संरक्षणासाठी मनुष्यबळ इत्यादी बाबींची वरिष्ठ अधिकाऱ्यांनी पाहणी करावी. त्याचप्रमाणे येणाऱ्या अडचणी सोडविण्याबाबत उपाययोजना कराव्यात.

४. विविध स्तरावरील बैठकाच्या वेळी स्वागत करित असताना हार-तुरे ऐवजी वृक्षाचे रोप देऊन स्वागत करण्यास प्राधान्य देण्यात यावे. तसेच जन्म-मृत्यू व इतर आनंदाच्या क्षणी सुद्धा वृक्षाचे रोप देऊन आनंदाचा क्षण साजरा करण्यास प्रोत्साहन देण्यात यावे.

५. प्रस्तावित वृक्ष लागवडीसाठी निवडलेली स्थळे, आवश्यक त्या परिमाणाचे पिटस् विहित वेळेत तयार करणे आणि अशा स्थळांवर लावण्यात येणाऱ्या झाडांसाठी पाण्याची आणि संरक्षण व्यवस्था, वृक्ष लागवडीसाठी निधीची व्यवस्था, याबाबत देखील पाहणी करून क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांना आवश्यक ते मार्गदर्शन करावे.

सदर परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून, त्याचा संकेतांक २०१८०५२५१२४०३१३९१० असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(अशोक मा. आत्राम)
सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राज भवन मुंबई
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
४. मा. मंत्री (वित्त) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
५. मा. मंत्री (ऊर्जा) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
६. प्रधान सचिव (ऊर्जा) मंत्रालय, मुंबई
७. प्रधान सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
८. प्रधान सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
९. सचिव (वने) मंत्रालय, मुंबई
१०. महालेखापाल (लेखापरिक्षा)-१, महाराष्ट्र मुंबई-४०००२०
११. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-१, महाराष्ट्र, मुंबई-४०००२०
१२. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-२, महाराष्ट्र, नागपूर
१३. महालेखापाल (लेखापरिक्षा)-२, महाराष्ट्र, नागपूर
१४. अधिदान व लेखाधिकारी, वांद्रे (पूर्व) मुंबई-४०००५१.
१५. अधिदान व लेखाधिकारी, मुंबई
१६. निवासी लेखाधिकारी, मुंबई
१७. संचालक, लेखा व कोषागरे, मुंबई
१८. मुख्य लेखापरिक्षक, स्थानिक निधी लेखा, कोकण भवन, मुंबई
१९. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य विद्युत निर्मिती कं. मर्या., प्रकाशगड, वांद्रे (पूर्व) मुंबई-५१.
२०. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कं. मर्या., प्रकाशगड, वांद्रे (पूर्व) मुंबई-५१.
२१. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य विद्युत पारेषण कं. मर्या., प्रकाशगड, वांद्रे (पूर्व) मुंबई-५१.
२२. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ सुत्रधारी कंपनी मर्या., प्रकाशगड, वांद्रे (पूर्व), मुंबई-५१
२३. वित्त विभाग (व्यय-१६)
२४. नियोजन विभाग (कार्यासन-१४८३)
२५. ऊर्जा विभागातील सर्व कार्यासने व ऊर्जा विभागांतर्गत येणाऱ्या सर्व क्षेत्रीय कंपन्या
२६. निवडनस्ती (ऊर्जा-४)